SUOMEN MERIMIES-UNIONI SMU RY FINLANDS SJÖMANS-UNION FSU RF

Liikenne- ja viestintävaliokunta
Eduskunta

22.11.2017

LiV@eduskunta.fi

Vain sähköpostitse

Asiantuntija- ja lausuntopyyntö 9.11.2017

Hallituksen esitys HE 145/2017 laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamiseksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Yleistä

Suomen Merimies-Unioni SMU ry kiinnittää lausunnossaan huomiota vain merenkulkuun liittyviin esityksiin. Esitämme erityisen huolemme siitä, millaisia soveltamis- ja tulkintaongelmia kaikkia kuljetusmuotoa koskevan lainsäädäntö tuo merenkulkuun ja sen toimijoille, missä sääntely perustuu hyvin vahvasti ja monialaisesti kansainvälisiin yleissopimuksiin sekä omaan työlainsäädäntöön (merityösopimuslaki, ulkomaan- ja kotimaanliikenteen työaikalait jne.) Katsomme, että lain perusteluissa ei ole riittävällä tavalla otettu huomioon eri kuljetusmuotojen ja niitä koskevan lainsäädännön eroavaisuuksia erityisesti merenkulun näkökulmasta.

Huomautamme lisäksi, että lain valmistelutyön aikana lakiluonnosta ei käsitelty kokonaisuutena lainkaan merimiesasiain neuvottelukunnassa, jonka asetuksen mukaisiin tehtäviin kuuluu mm. antaa lausuntoja merenkulkijoiden työoloihin liittyvistä asioista ja kehittää merimieslainsäädäntöä. Liikenne- ja viestintäministeriöllä on nimetyt edustajat neuvottelukunnassa.

Laivaväen pätevyydet

Mielestämme laivaväen pätevyyksiä koskevia sääntöjä voidaan siirtää valtioneuvoston asetuksesta lakiin liikenteen palveluista ja näin nostaa niiden tasoa säädöshierarkiassa. Perusteluteksteissä mainitaan useissa kohdin, että sisältö vastaa pitkälti voimassaolevia sääntöjä. Tämä kuitenkin jättää epäselväksi sen, onko mahdollisella sanamuodon tai sääntöjen järjestyksen uudistamisella tavoiteltu sisällöllisiä muutoksia.

Kabotaasiliikenne merenkulussa

Meriliikenteen kabotaasin poikkeuksien osalta pidämme tärkeänä, että myös jatkossa turvataan ja huolehditaan Suomen huoltovarmuudesta ja kotimaisen tonniston kilpailukyvystä.

Näin ollen esitämme, että II osan 9 luvun 2 §:n toinen momentti muutetaan seuraavasti:

”Lupa annetaan enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Ennen luvan myöntämistä Liikenteen turvallisuusviraston on kuultava niitä, joita asia

Suomen Merimies-Unioni SMU
John Stenbergin ranta 6
00530 Helsinki

Finlands Sjömans-Union FSU
John Stenbergs strand 6
00530 Helsingfors, Finland

Finnish Seafarers’ Union FSU
John Stenbergin ranta 6
00530 Helsinki, Finland

Sähköposti: etunimi.sukunimi@smu.fi
Puhelin/telefon/telephone: +358 9 615 2020

E-post: förnamn.efternamn@smu.fi

E-mail: firstname.lastname@smu.fi

koskee sekä alan ammattijärjestöjä ja tarvittaessa muita sidosryhmiä, jollei asian kiireellisyydestä muuta johdu."

Merenkulun koulutus ja niiden hyväksyminen

Merenkulun koulutuksien ja niiden sisältöjen hyväksymisen siirtämisestä Liikenteen turvallisuusvirastolle ei Merimies-Unionilla ole erityistä lausuttavaa.

Kannatamme ajatusta siitä, että tietyt ulkomailla suoritetut kurssit ja koulutukset voitaisiin hyväksyä Suomessa sellaisenaan tai osana Suomessa saatavaa koulutusta. Osa kursseista on huomattavasti edullisempia ulkomailla kuin Suomessa erityisesti päällystötehtävissä tarvittavien pätevyyksien osalta. Tätä edellyttävät myös EU-alueella yhteiset säännöt ja periaatteet tutkintojen tunnustamisesta.

Merimieslääkärijärjestelmä

Merimieslääkäriksi hyväksymisen siirtäminen Liikenteen turvallisuusviraston tehtäväksi on kannatettava asia. Siirto luonnollisesti edellyttää, että Liikenteen turvallisuusvirastossa on tehtävään tarvittava asiantuntemus. Tällä hetkellä näin ei kuitenkaan tietojemme mukaan ole. Liikenteen turvallisuusviraston liikennelääketieteen yksikössä ei ole ainuttakaan merenkulkijan työoloihin tai vaatimuksiin perehtynyttä lääkäriä.

Kannatamme myös merimieslääkäristatuksen voimassaolon määräaikaistamista viideksi vuodeksi. Vallitsevan käsityksemme mukaan käytännöt ja kriteerit merimieslääkäritodistuksien antamisessa ovat olleet kirjavia, mikä on osoitus tarpeesta yhtenäistää merimieslääkärille annettavaa ohjeistusta ja päivittää säännöllisesti osaamista.

Viranomaistehtävien hoitaminen

Lakiluonnoksen IV osan toinen luku:

3 § Oikeus määrätä kokeisiin tai muihin tarkastuksiin

Ehdotetun 1 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi määrätä henkilöluvan haltijan kokeeseen, lääkärintarkastukseen tms, jos on erityistä syytä epäillä, ettei hän täytä luvan voimassa pitämiseksi asetettuja tiedollisia, taidollisia tai terveyttä koskevia edellytyksiä.

Lakien perusteluissa ei tarkemmin avata sitä, mikä tai millainen edellytetty erityinen syy olisi eikä sitä, milloin tämä kynnys ylittyy. Säännös siis mielestämme antaa alaa mielivaltaisuudelle eikä anna luvan haltijalle tarvittavaa oikeussuojaa. Lähtökohta pitää olla se, että luvan haltija on pätevä ja kelpoinen tehtäviinsä ennen kuin on toisin riippumattoman tahon toimesta osoitettu.

Perusteluiden vaillinaisuus ja puutteellisuus korostuvat otettaessa huomioon perustuslain mukainen oikeus ammatin ja elinkeinon harjoittamiseen. Kysehän on esimerkiksi pitkään ammatissa toimineen henkilön oikeudesta tehdä kokonainen ura merenkulkijana. Puutteellisuutta on arvioitava ainakin kahdesta eri näkökulmasta: lain kohdan tarkoittamien henkilölupien luonteen ja sisällön kannalta sekä laissa lueteltujen edellytysten laadun kannalta.

Nyt perusteluluonnoksessa todetaan ainoastaan, ettei esimerkiksi lääkärintarkastukseen määrääminen saa olla sattumanvaraista, vaan siihen täytyy olla erityinen syy. Lain esitöissä

on annettava edes joitakin suuntaviivoja ja rajauksia siitä, mikä tällainen syy voi olla. Riittääkö esimerkiksi useat sairauspoissaolot samasta, työtehtävien kannalta olennaisesta syystä ylittämään erityisen syyn kynnyksen?

Henkilölupien moninaisuuden ja eroavaisuuksien takia yksityiskohtaisissa perusteluissa olisi eriteltävä ja esimerkein havainnollistettava niitä tilanteita, joissa on lain tarkoittava erityinen syy kyseenalaistaa merenkulkijan (ja muun liikenneammattilaisen) oikeus ammattipätevyyden voimassa pitämiseen. Tällöin korostuvat laissa mainitut tiedolliset ja taidolliset edellytykset, niitä koskevat puutteellisuudet sekä tavat korjata ne. Kun kyseessä on merityökelpoisuus eli merimieslääkärintodistuksen tai sen poikkeusluvan voimassaolo, asiaa tarkastellaan lähinnä terveydellisistä, mutta myös sairauden hoidollisista näkökulmista. Tapauksessa, jossa henkilö sairastaa todennäköisesti merityössä pahenevaa sairautta, jonka oireet pysyvät lääkityksellä olemattomina, on arvioinnissa otettava onnistuva hoito huomioon täysimittaisesti. Lain yksityiskohtaisiin perusteluihin on ehdottomasti lisättävä selventäviä kriteereitä ja esimerkkejä jo siitäkin syystä, että ko. pykälät koskevat kaikkia liikennemuotoja yhtä lailla.

Esimerkkejä siitä, minkälaiseen tarkastukseen tai tutkimukseen luvan haltija voidaan määrätä, olisi tarpeellista lisätä yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Ehdotetussa 2 momentissa määrätään henkilöluvan haltijalle ilmoitusvelvollisuus työntekoedellytyksissä tapahtuneista muutoksista.

Samoista, yllä mainituista seikoista myös tämän momentin sisältö jää avonaiseksi muun muassa se, mikä katsotaan riittäväksi ilmoittamiseksi. Luvan haltija ei välttämättä itse osaa tehdä arvioita siitä, onko kyseessä merityökelpoisuuteen vaikuttava tekijä, vaan asia ratkaistaan yhdessä terveydenhoitohenkilökunnan kanssa. Perustelutekstissä voisi myös olla maininta siitä, miten ilmoitus on tehtävä. Edelleen momentti olisi hyvä sitoa, edes perustelutekstissä, IV osan kolmannen luvun 5 §:ään, jossa määrätään lääkäreiden ilmoitusvelvollisuudesta. Mikä on näiden kahden pykälän suhde?

Kolmannessa momentissa asetettu luvan hakijan tai haltijan velvollisuus vastata näistä kuluista on kohtuutonta ja vastoin voimassaolevaa kansallista lainsäädäntöä, yleissitovia työehtosopimuksia ja kansainvälisiä sääntöjä.

Aiemmin voimassa olleen merimieslain, jonka periaatteet on pitkälti siirretty merityösopimuslakiin ja työterveyshuoltolain nimenomaisten säännösten mukaan merenkulkijalla on työsuhteen aikana velvollinen osallistumaan (ylimääräiseen) terveystarkastukseen, joka on välttämätön esimerkiksi hänen työ- ja toimintakykynsä selvittämiseksi työstä aiheutuvien, terveydentilaan kohdistuvien vaatimusten vuoksi. Molempien lakien lähtökohtana on se, että työnantaja maksaa edellyttämänsä ja osoittamansa lääkärintarkastuksen (tutkimuksineen) kustannukset. (Ks. merimieslaki 31 § ja merityösopimuslain hallituksen esitys s. 56.) Mikäli työntekijä sitten haluaa käyttää merityöyleissopimuksen mukaista oikeuttaan esittää toinen lausunto/mielipide terveydentilastaan, on hänen huolehdittava niistä kustannuksista.

Katsomme, että luvan haltijalle ei voida asettaa velvollisuutta huolehtia sellaisista maksuista ja kustannuksista, jotka kertyvät palveluista, joita ko. henkilö ei ole itse ostanut tai tilannut ja joiden syntymisestä hän ei itse tee päätöstä.

Pykälän kolmannessa momentissa todetaan, että luvan hakija tai haltija vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista tarkastuksista jne. Momentissa tarkoitettaneen viitata 1 ja 2 momenttiin. Momenttiviittaukset on korjattava ja momentin sisältö muutettava edellä esitetystä syystä.

Merenkulkijoille ja alalle on erittäin tärkeää, että meripalvelu- ja kokemustietorekistereiden ylläpito jatkuu voimassaolevan lainsäädännön määrittelemällä tasolla, koska ko. tiedot ovat olennainen osa eri pätevyyksien myöntämisperusteita. Tulevaan liikenneasioiden rekisteriin tallennettavien tietojen tulee olla samat kuin mitä tällä hetkellä voimassa oleva laki laivaväen luetteloinnista (6 §) asiasta määrää, työsuhdetiedot mukaan lukien.

Oletamme, että V osan 2 luvun 1 §:n toisen momentin 7)-kohdan maininta merimiestoimia koskevista tiedoista yhdessä saman luvun 6 §:n 5)-kohdan ja laivaväen luetteloinnista annetun lain määräysten kanssa takaa nykyisten rekisteritietojen ylläpidon ja velvoittaa Liikenteen turvallisuusvirastoa huolehtimaan merimiesluettelosta lain edellyttämässä laajuudessa.

SUOMEN MERIMIES-UNIONI SMU RY

Sannaleena Kallio
lakimies
sannaleena.kallio@smu.fi
puh. 09 61520252